

روایی‌عاملی و تغییرناپذیری اندازه‌گیری نسخه کوتاه فهرست مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا در والدین کودکان عادی و استثنایی

کیوان کاکابرابی^{۱*}، علیرضا مرادی^۲، غلامعلی افروز^۳، حیدرعلی هومن^۴ و امید شکری^۵

دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۲/۲۰؛ دریافت نسخه نهایی: ۱۳۹۰/۱۱/۳۰؛ پذیرش مقاله: ۱۳۹۰/۱۲/۱۸

چکیده

هدف: مطالعه حاضر با هدف آزمون ساختار عاملی و تغییرناپذیری اندازه‌گیری فهرست مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا اندلر و پارکر (۱۹۹۹) در والدین کودکان عادی و استثنایی انجام شد. **روش:** در مطالعه همبستگی حاضر ۸۰۰ والد (۴۰۰ والد کودکان عادی و ۴۰۰ والد کودکان استثنایی)، به نسخه کوتاه فهرست مقابله و نسخه کوتاه فهرست پنج عامل بزرگ رامستد و جان (۲۰۰۷) پاسخ دادند. به‌منظور آزمون ساختار عاملی و تغییرناپذیری ساختار عاملی فهرست مقابله از روش‌های آماری تحلیل عامل اکتشافی، تحلیل عامل تأییدی و تحلیل عامل تأییدی چندگروهی استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج تحلیل مؤلفه‌های اصلی با استفاده از چرخش واریمکس نشان داد که فهرست مقابله در والدین از سه سبک مقابله مسئله‌مداری، اجتنابی بودن و هیجان‌مداری تشکیل شده است. شاخص‌های برازش تحلیل عامل تأییدی بر پایه نرم افزار لیزرل وجود عوامل سه‌گانه را در دو گروه تأیید کرد. نتایج روایی بین‌گروهی، هم‌ارزی ساختار سه عاملی فهرست مقابله را در دو گروه نشان داد. ضرایب همبستگی بین زیرمقیاس‌های مقابله با عامل شخصیتی روان‌رنجورخویی، روایی هم‌گرای آن را تأیید کرد. ضرایب آلفای کرانباخ برای سه عامل مسئله‌مداری، اجتنابی بودن و هیجان‌مداری در والدین کودکان عادی و استثنایی نشان داد که نسخه کوتاه فهرست مقابله از پایایی قابل قبولی برخوردار است. **نتیجه‌گیری:** به‌واسطه هم‌ارزی ساختار عاملی و اعتبار فهرست مقابله در والدین کودکان عادی و استثنایی، این فهرست ابزار معتبر و قابل استفاده‌ای برای سنجش سبک ترجیحی این دو گروه بزرگسال ایرانی در مواجهه با تجارب تنیدگی‌زای وابسته به نقش والدینی است.

کلید واژه‌ها: روایی‌عاملی، فهرست مقابله، کودکان استثنایی، موقعیت‌های تنیدگی‌زا، والدین

Email: keivan@iauksh.ac.ir

۱. نویسنده مسئول، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

۲. استاد دانشگاه تربیت معلم تهران

۳. استاد ممتاز دانشگاه تهران

۴. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

۵. استادیار دانشگاه شهید بهشتی

مقدمه

مرور شواهد تجربی مختلف نشان می‌دهد که در قلمرو مطالعاتی عوامل تبیین‌کننده تجارب تنیدگی‌زا، در بین نمونه‌های مختلف والدینی، مفهوم سبک مقابله، یکی از مهمترین مفاهیم مورد علاقه پژوهشگران قلمداد می‌شود. به بیان دیگر، پژوهشگران علاقه‌مند به موضوع محوری «تنیدگی والدینی»^۱، در بافت‌های مطالعاتی مختلف، بر نقش تبیینی و تفسیرکننده مفهوم مقابله، تأکید کرده‌اند. بنابراین در غالب شواهد تجربی موجود، پژوهشگران مختلف به منظور تأکید بر اهمیت موضوع انطباق در مواجهه با تجارب تنیدگی‌زا و پیش‌بینی پسایندهای مواجهه با تجارب تنیدگی‌زا در بین والدین، بر نقش محوری روش ترجیحی گروه‌های والدینی در مواجهه با عوامل تنیدگی‌زا، تأکید کرده‌اند (پوتی و اینگرام^۲، ۲۰۰۸؛ اسپرات، سایلور و ماسیاس^۳، ۲۰۰۷؛ باکر - اریکزن، براکمن - فرازی و استامر^۴، ۲۰۰۵؛ آبدوتا، سلتزر، شاتاک، کراس، ارسماند و مورفی^۵، ۲۰۰۴؛ کلر و هادیک^۶، ۲۰۰۴؛ دان، باربین، باورز و تانتلف - دان^۷، ۲۰۰۱؛ وایت، چنسی، چنسی، مالینس، واگنر، هامل، آندریوس و جارویس^۸، ۲۰۰۵؛ میتچل، هلیارد، مدنیک، هندرسون، هندرسون، کوگن و استریسند^۹، ۲۰۰۹). بر این اساس، همسو با نتایج برخی از پژوهش‌های انجام شده در قلمرو مطالعاتی تجارب تنیدگی‌زا در بین والدین کودکان استثنایی و عادی، بررسی نقش عوامل پیش‌بینی‌کننده سطوح متمایز تجارب تنیدگی‌زای والدینی در این دو گروه و عوامل چندگانه تغییردهنده الگوی پاسخ به تجارب و پسایندهای وابسته به این تجارب در بین این دو گروه مانند سبک‌های ترجیحی مقابله با تجارب تنیدگی‌زای وابسته به نقش والدینی، از اهمیت چشمگیری برخوردار است (سلتزر، فلویید، گرینبرگ و هانگ^{۱۰}، ۲۰۰۴؛ زیدمن - زیت^{۱۱}، ۲۰۰۸). بدون تردید، لازمه مطالعه نظامدار و هدفمند مقوله سبک‌های مقابله با تنیدگی در بین والدین کودکان عادی و استثنایی، پس از درک اهمیت مطالعه آن، دسترسی به ابزاری است که ارزیابی نقش این منابع را در مواجهه با تجارب تنیدگی‌زای وابسته به نقش والدینی در بین دو گروه از والدین، امکان‌پذیر کند. بنابراین، پژوهش حاضر درصدد است که برای اولین بار، ساختار عاملی

1. parenting stress
2. Pottie & Ingram
3. Spratt, Saylor & Macias
4. Baker-Ericzen, Brookman-Frazee & Stahmer
5. Abbeduto, Seltzer, Shattuck, Krauss, orsmond & Murphy
6. Keller & Honig
7. Dunn, Burbine, Bowers & Tantleff-Dunn
8. White, Chaney, Mullins, Wagner, Hommel, Andrews & Jarvis
9. Mitchell, Hilliard, Mednick, Henderson, Cogen & Streisand
10. Seltzer, Floyd, Greenberg & hong
11. Zaidman-Zait

نسخه کوتاه فهرست مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا^۱ اندلر و پارکر^۲ (۱۹۹۹) و روایی بین گروهی^۳ این ابزار را در والدین کودکان عادی و استثنایی، مطالعه کند. به‌علاوه، با توجه به نتایج مطالعه شکری، تقی‌لو، گراوند، پاییزی، مولایی و همکاران (۱۳۸۷) درباره ساختار چندبعدی نسخه بلند فهرست مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا در بین دانشجویان، مطالعه نسخه کوتاه آن در والدین و آزمون تشابه یا تمایز دو نسخه کوتاه و بلند، با هدف آزمون ویژگی‌های روان‌سنجی و تغییرناپذیری بین‌گروهی ساختار عاملی، در تبیین ضرورت و اهمیت انجام پژوهش حاضر قابل توجه است.

اندلر و پارکر (۱۹۹۰) سه نوع پاسخ مقابله‌ای مسئله‌مدار^۴، هیجان‌مدار^۵ و اجتنابی^۶ را از یکدیگر یکدیگر تفکیک کردند. سبک مقابله‌ای مسئله‌مدار به رفتارهایی اشاره می‌کند که با هدف حل مسئله، بازسازی دوباره مسئله از نظر شناختی یا تلاش برای تغییر موقعیت تنیدگی‌زا استفاده می‌شود. رفتارهای مسئله‌مدار شامل جستجوی اطلاعات بیشتر درباره مسئله و اولویت‌دادن و مرتب‌کردن گام‌ها برای حل مسئله است. در مقابل، سبک مقابله و رفتارهای هیجان‌مدار مستلزم توجه و تمرکز فرد به خود است که غالباً با هدف کاهش احساسات ناخوشایند انجام می‌شود و شامل گریه، عصبانیت، انتقاد، ایرادگیری، اشتغال‌ذهنی و خیال‌پردازی است. در نهایت، سبک مقابله اجتنابی مستلزم فعالیت‌ها و تغییرات شناختی است که با هدف اجتناب از موقعیت تنیدگی‌زا، حواسپرتی^۷ و تمرکززدایی^۸ انجام می‌شود (هالامان دریس و پاور^۹، ۱۹۹۹).

به‌منظور آزمون ساختار عاملی نسخه اصلی فهرست مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا، در تعدادی از مطالعات، از روش آماری تحلیل عامل اکتشافی استفاده شده است (کاسوی، اندلر، سدلر و دری، ۲۰۰۰؛ اندلر و پارکر، ۱۹۹۴؛ مک‌ویلیمز، کوکس و انس^{۱۰}، ۲۰۰۳). به‌عنوان مثال، اندلر و پارکر (۱۹۹۴) برای بررسی ساختار عاملی فهرست مقابله، از تحلیل مؤلفه‌های اصلی^{۱۱} استفاده کردند که نتایج آن همسو با یافته‌های قبلی آنان (۱۹۹۰) از ساختار سه عاملی فهرست مقابله حمایت کرد. مک‌ویلیمز و همکاران (۲۰۰۳) نیز به‌منظور آزمون ساختار عاملی فهرست مقابله در

1. Coping Inventory for Stressful Situations Short Form (CISS-SF)
2. Endler & Parker
3. cross-group validity
4. task-oriented coping style
5. emotion-oriented coping style
6. avoidance-oriented coping style
7. distraction
8. social diversion
9. Halamandaris & Power
10. McWilliams, Cox & Enns
11. principal component analysis

روایی‌عاملی و تغییرناپذیری اندازه‌گیری نسخه کوتاه فهرست ...

بین گروهی از بیماران افسرده، با استفاده از الگوهای تحلیل عامل اکتشافی و تجزیه سوال‌های سبک مقابله اجتنابی به دو خرده مقیاس حواس‌پرتی و تمرکززدایی، از ساختار چهار عاملی فهرست مقابله حمایت کردند. همچنین، در مطالعه کوک و هپنر (۱۹۹۷) نتایج تحلیل عاملی اکتشافی فهرست مقابله از ساختار چهار عاملی آن حمایت کرد و نتایج مطالعه کاسوی و همکاران (۲۰۰۰) نیز با استفاده از تحلیل مولفه‌های اصلی در گروهی از پزشکان و کشاورزان اسکاتلندی زن و مرد، همسو با یافته‌های مطالعات اندلر و پارکر (۱۹۹۰ و ۱۹۹۴) در بین گروه‌های جنسی و حرفه‌ای مختلف، از ساختار سه عاملی فهرست مقابله حمایت کرد.

در برخی از مطالعات، به‌عنوان مثال مطالعه رافنسون، اسماری، ویندل، میرس و اندلر^۱ (۲۰۰۶) در بین گروهی از نوجوانان دختر و پسر ایسلندی نشان می‌دهد که در کل نمونه و در دو جنس، ساختار سه و چهار عاملی فهرست مقابله با داده‌ها برازش قابل قبولی دارد. در مطالعه شگری و همکاران (۱۳۸۷) و مطالعه کوهن، جانگ و استین‌کوهن (۲۰۰۶) الگوی سه عاملی فهرست مقابله برازش قابل قبولی با داده‌ها و الگوی چهار عاملی آن برازش بهتری با داده‌ها در بین گروهی از دانشجویان داشت.

همسو با برخی شواهد تجربی، در مطالعه حاضر به‌منظور آزمون روایی همگرایی نسخه کوتاه فهرست مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا، الگوی رابطه بین ابعاد چندگانه مقابل با رخدادهای تنیدگی‌زا و عامل شخصیتی روان‌رنجورخویی مطالعه شد. نتایج غالب پژوهش‌ها منجمله سیمیر^۳ (۲۰۰۶) نشان داده رابطه عامل روان‌رنجورخویی با سبک مقابله مسئله‌مدار منفی و با سبک‌های مقابله هیجان‌مدار و اجتنابی مثبت است. علاوه بر این، پژوهش سیمیر (۲۰۰۶) نشان می‌دهد که در تبیین الگوی رابطه بین صفات شخصیتی و الگوی مقابله با رویدادهای تنیدگی‌زا، رویکردهای مبتنی بر موقعیت و صفت از یکدیگر قابل تفکیک هستند. بر این اساس، با توجه به ضرورت بررسی دقیق ساختار ابعادی نسخه کوتاه فهرست مقابله، سوال اصلی پژوهش حاضر این است که: آیا فهرست کوتاه مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا در بین والدین کودکان عادی و استثنایی از روایی‌عاملی لازم برخوردار است؟

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی بود و تحلیل داده‌ها بر پایه نظریه کلاسیک آزمون و ابقا یا حذف مواد فهرست به اتکای مشخصه‌های آماری تحلیل عاملی صورت گرفت.

1. Rafnsson, Smari, Windle, Mears & Endler
2. Cohen, Stein & Jang
3. Semmer

ضریب پایایی از طریق فرمول کلی ضریب آلفای کرانباخ برآورد شد. روایی مقیاس نیز از طریق روایی عاملی با تحلیل مولفه‌های اصلی با چرخش وریماکس، تحلیل عامل تأییدی به‌دست آمد. همچنین، به‌منظور مطالعه‌ی روایی بین گروهی مقیاس از تحلیل عامل تأییدی چندگروهی و در نهایت، به‌منظور بررسی روایی همگرایی، از ضرایب همبستگی بین فهرست و صفات شخصیتی استفاده شد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه والدین دارای بیش از یک فرزند استثنایی به تعداد ۱۴۸۹ نفر و والدین دارای بیش از یک فرزند عادی مناطق شهری و روستایی کرمانشاه به تعداد ۵۱۴۸۲ نفر در سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۸۹ بود. گروه نمونه شامل ۸۰۰ والد شامل ۴۰۰ پدر و مادر دارای کودکان عادی و ۴۰۰ پدر و مادر دارای کودکان استثنایی استان کرمانشاه بود که با روش نمونه‌برداری تصادفی انتخاب شد. برای انتخاب نمونه والدین دارای بیش از فرزند استثنایی با همکاری مراکز بهزیستی، آموزش پرورش و کمیته امداد امام خمینی (ره) شهر کرمانشاه، ابتدا فهرست کامل والدین دارای بیش از فرزند استثنایی که بیش از ۳۸۰ خانواده بود تهیه؛ سپس، با استفاده از روش نمونه‌برداری تصادفی ساده و قرعه کشی ۲۰۰ خانواده انتخاب شد. برای والدین دارای بیش از یک فرزند عادی، از روش نمونه‌برداری چندمرحله‌ای استفاده شد. برای این منظور در مرحله یکم، از بین سه منطقه آموزش و پرورش شهر کرمانشاه ناحیه‌های ۱ و ۳ و در مرحله دوم از هر ناحیه به‌صورت تصادفی ۱۰ مدرسه و در نهایت در مرحله سوم دانش-آموزانی که والدین آن‌ها دارای بیش از یک فرزند عادی بودند، انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

۱. نسخه کوتاه فهرست مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا^۱. اندلر و پارکر (۱۹۹۰) آزمون ۴۸ سؤال فهرست مقابله را طراحی کردند که هر ۱۶ سؤال به یکی از سبک‌ها مربوط می‌شد. سبک مقابله مسئله مدار شامل سؤال‌های ۱، ۳، ۶، ۱۱، ۱۲، ۱۳ و ۱۴، هیجان مدار شامل سؤال‌های ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۱۴، ۱۷ و ۲۰ و اجتنابی شامل سؤال‌های ۴، ۸، ۹، ۱۵، ۱۶، ۱۹ و ۲۱ است. سبک مقابله اجتنابی قابل تفکیک به خرده مقیاس‌های حواسپرتی شامل سؤال‌های ۴، ۸، ۹ و ۲۱ و مشغولیت اجتماعی شامل سؤال‌های ۱۹، ۱۶، ۱۵ است. پاسخ به هر سؤال بر اساس یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از هرگز (۱) تا خیلی زیاد (۵) مشخص می‌شود. سبک غالب هر فرد با توجه به نمره وی در هر یک از ابعاد سه‌گانه سبک‌های مقابله تعیین می‌شود. نتایج تحلیل عامل تأییدی در مطالعه کوهن و همکاران (۲۰۰۶) با هدف بررسی ساختار عاملی نسخه کوتاه ۲۱ سؤال نشان داد که الگوی چهار عاملی شامل عوامل مسئله‌مداری، هیجان‌مداری، حواسپرتی و مشغولیت

1. coping inventory for stressful situations- short form

روایی‌عاملی و تغییرناپذیری اندازه‌گیری نسخه کوتاه فهرست ...

اجتماعی در مقایسه با الگوی سه عاملی برازش بهتری با داده‌ها دارد. در نسخه کوتاه فهرست مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا هر یک از سبک‌ها با ۷ سؤال اندازه‌گیری می‌شود. در مطالعه شگری (۱۳۸۸)، ضرایب آلفای کرانباخ نسخه کوتاه در بین دانشجویان ایرانی برای سبک مقابله مسئله‌مدار ۰/۷۴، هیجان‌مدار ۰/۷۰ و اجتنابی ۰/۷۳ و در بین دانشجویان سوئدی به ترتیب برابر با ۰/۶۹، ۰/۷۷، ۰/۶۸ و در کل برای هر دو جامعه برابر با ۰/۷۲، ۰/۷۱، ۰/۷۴ به‌دست آمد.

۲. نسخه کوتاه فهرست پنج عامل بزرگ^۱. این نسخه توسط جان و استیواستاوا^۲ (۱۹۹۹) ساخته شد و صفات اصلی پنج عامل را از طریق عبارات کوتاه، اندازه‌گیری می‌کند و شامل ۱۰ سؤال با عبارات کوتاه است که روی یک مقیاس پنج درجه‌ای از کاملاً مخالف = ۱ تا کاملاً موافق = ۵ درجه‌بندی می‌شود. سوالات به کمک اجماع نظر متخصصان و تحلیل‌های تجربی سؤال، برای دستیابی به صفات اصلی که به پنج عامل بزرگ شخصیت- روان‌رنجورخویی با سؤال‌های ۴ و ۹، برون‌گرایی با سؤال‌های ۱ و ۶، پذیرش با سؤال‌های ۵ و ۱۰، سازگاری با سؤال‌های ۲ و ۷ و وظیفه‌شناسی با سؤال‌های ۳ و ۸، اشاره می‌کند انتخاب شدند (رامستد و جان، ۲۰۰۷). نتایج مطالعه رامستد و جان (۲۰۰۷) نشان‌داد که مقیاس‌های ۱۰ سؤالی پنج عامل، سطوح معناداری از ویژگی‌های روان‌سنجی را نشان می‌دهد. در پژوهش شگری (۱۳۸۸)، ضرایب آلفای کرانباخ در نمونه ایرانی به تعداد ۱۰۰ نفر برای عامل شخصیتی روان‌رنجورخویی برابر با ۰/۶۷ و در نمونه سوئدی به تعداد ۹۹ نفر برابر با ۰/۶۸ به‌دست آمد.

شیوه اجرا: پس از حضور داوطلبان، هدف این مطالعه با تأکید بر مفهوم محوری «شیوه ترجیحی مواجهه با تجارب تنیدگی‌زای وابسته به نقش والدینی» برای آن‌ها به اختصار بیان شد. مشارکت‌کنندگان بین ۳۰-۲۰ دقیقه به صورت انفرادی به سؤال‌ها پاسخ دادند. در نهایت، پس از گردآوری داده‌ها و ورود آن‌ها به رایانه، تحلیل با استفاده از نرم‌افزارهای آماری و لیزرل انجام شد.

یافته‌ها

میانگین و انحراف استاندارد سن والدین کودکان عادی به ترتیب ۳۹/۷۹ و ۵/۲۹ و برای والدین کودکان استثنایی ۴۶/۷۹ و ۹/۰۲ به‌دست آمد. هم‌چنین نمره‌های میانگین و انحراف استاندارد سبک‌های مقابله مسأله‌مدار، هیجان‌مدار و اجتنابی والدین کودکان عادی به ترتیب ۲۷/۳۸، ۵/۱۷، ۲۳/۹۹، ۵/۱۰، ۱۶/۹۵، ۶/۰۷ و برای والدین کودکان استثنایی به ترتیب ۲۳/۱۵، ۵/۹۴، ۲۲/۸۳، ۵/۰۳ و ۱۶/۴۵، ۵/۷۱ به‌دست آمد.

1. short version of big five inventory
2. John & Srivastava
3. Rammstedt

تحلیل عاملی اکتشافی^۱: در این پژوهش، اندازه شاخص کفایت نمونه برداری کایزر، میر و الکین^۲ محاسبه شد در بین نمونه والدین کودکان عادی برابر با ۰/۷۸ و آزمون کرویت بارتلت^۳ [۱۹۵۴/۹۵، $p < ۰/۰۰۱$] $\chi^2 (210 \cdot N = 400)$ و در بین نمونه والدین کودکان استثنایی اندازه شاخص کفایت نمونه برداری کایزر، میر و الکین برابر با ۰/۸۲ و آزمون کرویت بارتلت [۲۰۷۲/۱۳، $p < ۰/۰۰۱$] $\chi^2 (210 \cdot N = 400)$ به دست آمد که نشان دهنده مناسب بودن نمونه و ماتریس همبستگی برای این تحلیل در دو گروه بود. برای تعیین مناسب ترین عامل ها در دو گروه، با در نظر گرفتن نمودار صخره‌ای^۴، ارزش های ویژه^۵ و درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل، عامل های ذکر شده با روش مولفه های اصلی و چرخش وریماکس استخراج شدند.

جدول ۱. مشخصه های آماری فهرست کوتاه مقابله با موقعیت های تنیدگی زا در بین والدین کودکان عادی

عامل ها	ارزش ویژه	درصد واریانس	درصد تراکمی
مسئله مداری	۳/۹۲	۱۸/۶۸	۱۸/۶۸
اجتنابی	۲/۹۴	۱۳/۹۸	۳۲/۶۷
هیجان مداری	۱/۹۴	۹/۲۵	۴۱/۹۲

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی در جدول ۱ ضمن تکرار ساختار سه عاملی در آن نشان می دهد در والدین کودکان عادی، عامل های مسئله مداری، اجتنابی بودن و هیجان مداری به ترتیب ۱۸/۶۸، ۱۳/۹۸ و ۹/۲۵ درصد و در مجموع ۴۱/۹۲ درصد از واریانس عامل کلی سبک های مقابله را تبیین می کند.

جدول ۲. مشخصه های آماری فهرست مقابله با موقعیت های تنیدگی زا در والدین کودکان استثنایی

عامل ها	ارزش ویژه	درصد واریانس	درصد تراکمی
مسئله مداری	۴/۵۳	۲۱/۵۶	۲۱/۵۶
اجتنابی	۲/۴۷	۱۱/۷۸	۳۳/۳۳
هیجان مداری	۲/۰۸	۹/۸۹	۴۳/۲۳

1. exploratory factor analysis
2. Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy index
3. Bartlett's test of sphericity
4. scree plot
5. eigen value

روایی‌عاملی و تغییرناپذیری اندازه‌گیری نسخه کوتاه فهرست ...

طبق جدول ۲ در والدین کودکان استثنایی، مسئله‌مداری، اجتنابی‌بودن و هیجان‌مداری به ترتیب ۲۱/۵۶، ۱۱/۷۸ و ۹/۸۹ درصد و در مجموع ۴۳/۲۳ درصد از واریانس عامل کلی سبک‌های مقابله را تبیین می‌کند.

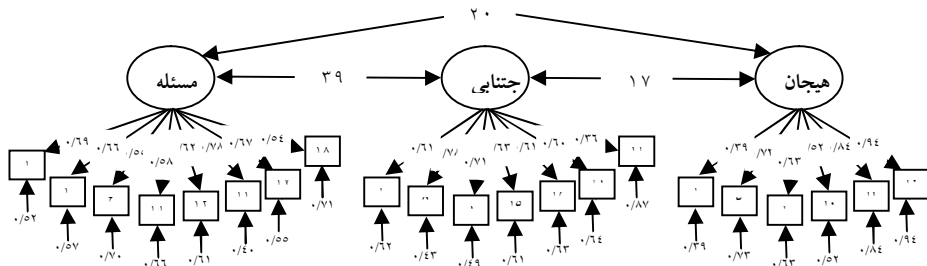
جدول ۳. آماره‌ها و بارهای عاملی سوال‌های فهرست کوتاه در والدین کودکان عادی

سوال	M	SD	بار عاملی	میزان اشتراک
عامل یکم: مسئله‌مداری = $\alpha=0/80$				
۱۳	۴/۱۶	۱/۰۶	۰/۷۲	۰/۵۶
۱	۴/۰۳	۱/۵۰	۰/۶۷	۰/۴۶
۱۷	۳/۸۴	۱/۱۸	۰/۶۵	۰/۴۳
۱۲	۳/۹۳	۱/۰۸	۰/۶۴	۰/۴۲
۱۱	۳/۷۴	۱/۱۶	۰/۶۳	۰/۴۲
۳	۳/۹۴	۱/۲۱	۰/۶۳	۰/۴۱
۱۸	۳/۷۳	۱/۲۵	۰/۶۱	۰/۳۹
۶	۳/۸۵	۱/۰۷	۰/۵۴	۰/۳۳
عامل دوم: اجتنابی‌بودن = $\alpha=0/75$				
۸	۱/۹۲	۱/۲۲	۰/۷۰	۰/۵۰
۱۵	۲/۷۱	۱/۴۳	۰/۶۸	۰/۵۲
۹	۱/۹۸	۱/۲۴	۰/۶۷	۰/۴۵
۱۹	۲/۶۱	۱/۴۷	۰/۶۵	۰/۴۵
۱۶	۲/۵۳	۱/۴۳	۰/۶۵	۰/۴۴
۴	۲/۳۱	۱/۳۴	۰/۶۴	۰/۴۲
۲۱	۲/۹۱	۱/۴۱	۰/۴۲	۰/۲۱
عامل سوم: هیجان‌مداری = $\alpha=0/65$				
۲	۳/۱۵	۱/۳۲	۰/۷۴	۰/۵۹
۱۰	۳/۳۱	۱/۴۱	۰/۷۰	۰/۵۲
۷	۳/۱۶	۱/۳۰	۰/۶۶	۰/۴۶
۵	۳/۲۹	۱/۳۴	۰/۶۰	۰/۳۷
۲۰	۳/۰۶	۱/۴۱	۰/۴۳	۰/۲۴
۱۴	۴/۱۸	۱/۰۹	۰/۳۸	۰/۲۲

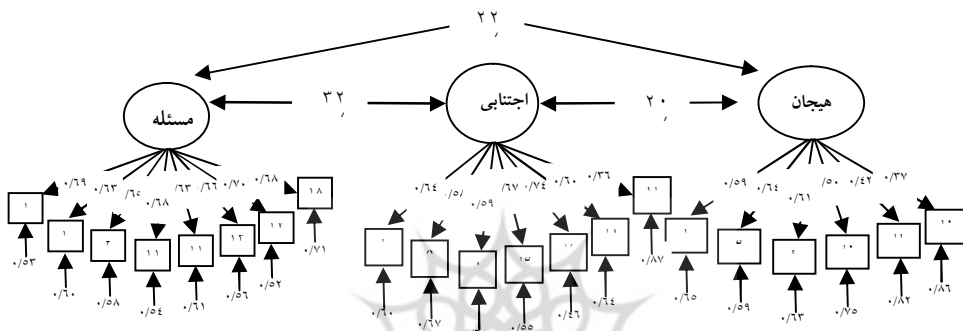
جدول ۴. آماره و بارعاملی سوال‌های زیرمقیاس‌های فهرست کوتاه در والدین کودکان استثنایی

سوال	M	SD	بار عاملی	میزان اشتراک
عامل یکم: مسئله مداری = $\alpha=0/84$				
۱	۳/۳۱	۱/۳۲	۰/۷۱	۰/۵۱
۱۱	۳/۳۲	۱/۱۹	۰/۷۱	۰/۵۰
۱۸	۳/۰۶	۱/۳۰	۰/۶۸	۰/۵۳
۱۷	۳/۱۱	۱/۲۲	۰/۶۸	۰/۴۹
۳	۳/۳۳	۱/۱۷	۰/۶۷	۰/۴۵
۱۳	۳/۶۲	۱/۲۱	۰/۶۶	۰/۴۹
۶	۳/۲۸	۱/۱۸	۰/۶۴	۰/۴۵
۱۲	۳/۲۶	۱/۲۴	۰/۶۳	۰/۴۰
عامل دوم: اجتنابی بودن = $\alpha=0/73$				
۱۶	۲/۴۶	۱/۳۶	۰/۷۲	۰/۵۴
۴	۲/۲۱	۱/۲۸	۰/۶۷	۰/۴۵
۱۵	۲/۵۱	۱/۴۱	۰/۶۶	۰/۵۰
۹	۲/۱۹	۱/۲۸	۰/۶۳	۰/۴۰
۸	۲/۰۵	۱/۳۰	۰/۶۳	۰/۳۹
۱۹	۲/۳۱	۱/۳۵	۰/۵۴	۰/۳۳
۲۱	۲/۷۵	۱/۲۶	۰/۳۹	۰/۲۰
عامل سوم: هیجان مداری = $\alpha=0/65$				
۵	۳/۳۰	۱/۲۵	۰/۶۹	۰/۵۰
۷	۳/۰۶	۱/۲۵	۰/۶۴	۰/۴۵
۲	۳/۰۶	۱/۳۵	۰/۶۲	۰/۳۹
۱۰	۳/۱۳	۱/۳۶	۰/۶۱	۰/۳۸
۲۰	۳/۳۰	۱/۴۰	۰/۵۹	۰/۴۱
۱۴	۳/۸۹	۱/۲۳	۰/۴۱	۰/۳۳

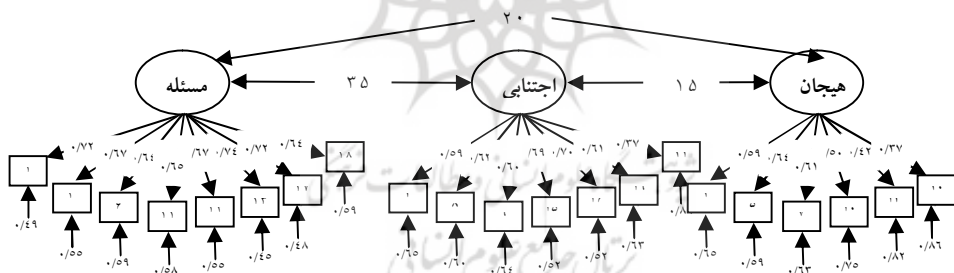
در جدول ۳ و ۴ نتایج تحلیل عاملی اکتشافی در دو گروه نشان داد که همه سؤال‌ها به‌جز سوال ۱۷ دقیقاً مطابق با نسخه انگلیسی و راهنمای فهرست مقابله، روی عامل‌های موردنظر بار گرفتند. شکل‌های ۱، ۲ و ۳، نمودار و ضرایب استانداردشده مسیر را برای الگوی سه‌عاملی به تفکیک والدین و کل گروه نشان می‌دهد.

شکل ۱. ساختار سه عاملی فهرست کوتاه مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا در والدین کودکان عادی

شکل ۲. ساختار سه عاملی فهرست کوتاه مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا در والدین کودکان استثنایی

شکل ۳. ساختار سه عاملی فهرست کوتاه مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا در والدین کودکان عادی و استثنایی

طبق شکل ۱ بارهای عاملی سوال‌های فهرست مقابله در والدین کودکان عادی بین ۰/۲۴ تا ۰/۷۸، بارهای عاملی سوال‌های فهرست مقابله در والدین کودکان استثنایی بین ۰/۳۵ تا ۰/۷۴ و در نهایت، بارهای عاملی سوال‌های فهرست مقابله در دو گروه بین ۰/۲۸ تا ۰/۷۴ به‌دست آمده است که تمامی آن‌ها در سطح ۰/۰۵ معنادارند.

تحلیل عامل تأییدی^۱: در این الگو، سه عامل هیجان‌مداری، مسأله‌مداری و اجتنابی مشخص و تحلیل عامل تأییدی فهرست مقابله در دو گروه و در کل نمونه به تفکیک روی الگوی سه عاملی انجام و در جدول ۵ ارائه شد.

جدول ۵. مقایسه الگوهای تحلیل عامل تأییدی فهرست کوتاه مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا

الگو	گروه	χ^2/df	شاخص نیکویی برازش	شاخص برازش مقایسه‌ای	خطای ریشه مجذور میانگین تقریب
والدین کودکان عادی		۲/۷۱	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۰۷۲
والدین کودکان استثنایی	الگوی سه	۲/۹۷	۰/۹۰	۰/۹۱	۰/۰۷۸
کل نمونه	عاملی	۲/۵۵	۰/۹۳	۰/۹۵	۰/۰۰۶

χ^2/df : به نسبت مجذور کاب بر درجه آزادی اشاره می‌کند.

یافته‌های جدول ۵ مطابق با پیشنهاد بیرن^۲ (۲۰۰۱) است که عنوان می‌کند اگر در الگوی سه عاملی برای هر یک از دو گروه به تفکیک و در کل نمونه، شاخص برازش مقایسه‌ای ۱۲ و شاخص نیکویی برازش ۱۳ بزرگتر از ۰/۹۰ و خطای ریشه مجذور میانگین تقریب ۱۵ کوچک‌تر از ۰/۰۸ و نسبت مجذور کای به درجه آزادی نیز کمتر از ۳ باشد، الگوی سه عاملی در دو گروه و در کل نمونه، با داده‌ها برازش قابل قبولی دارد. نتایج جدول ۵ نیز نشان می‌دهد که ساختار سه عاملی فهرست مقابله برازش قابل قبولی با داده‌ها دارد و نتایج طرح‌های تحلیل عامل تأییدی نیز نشان می‌دهد که ساختار سه عاملی در والدین کودکان عادی و استثنایی، قابل تکرار است. بنابراین، به‌منظور آزمون تغییرناپذیری ساختار عاملی فهرست مقابله در دو گروه با استفاده از یک طرح تحلیل عامل تأییدی چندگروهی، قابلیت مقایسه بارهای عاملی و مقادیر همبستگی در بین دو گروه مطالعه و به‌این منظور یک الگوی نامحدود-که در آن تمام بارهای عاملی و مقادیر همبستگی در دو زیرگروه آزاد گذاشته شد - با یک الگوی محدود- که در آن بارهای عاملی و مقادیر همبستگی در دو زیرگروه مساوی در نظر گرفته شد، با یکدیگر مقایسه شد. نتایج این مقایسه نشان داد که الگوهای محدود و نامحدود از نظر آماری تفاوت معناداری نداشتند $\chi^2 [\Delta(186)=62, p>0.05]$.

روایی همگرا^۳: تحلیل‌ها در این زمینه نشان داد، همبستگی بین سبک مقابله مسئله‌مدار با باروان رنجورخویی (۰/۲۲-) منفی و معنادار؛ و همبستگی بین روان‌رنجورخویی با سبک

1. confirmatory factor analysis
2. Byrne
3. convergent validity

روایی‌عاملی و تغییرناپذیری اندازه‌گیری نسخه کوتاه فهرست ...

مقابله هیجان مدار ۰/۱۶ و اجتنابی ۰/۱۴ مثبت و معنادار است که نشان می‌دهد فهرست کوتاه مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا از روایی همگرا برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر نتایج تحلیل مؤلفه‌های اصلی با استفاده از چرخش و ریمکس نشان داد که در هر دو گروه والدین کودکان عادی و استثنایی، فهرست مقابله از سه عامل مسئله‌مداری، اجتنابی‌بودن و هیجان‌مداری تشکیل شده است. شاخص‌های برازش تحلیل عامل تأییدی، وجود عوامل سه گانه به دست آمده از تحلیل عامل اکتشافی را تأیید کردند. نتایج مقایسه الگوی عاملی نسخه کوتاه در والدین کودکان عادی و استثنایی مشخص کرد که ساختار عاملی آن در دو گروه هم‌ارز بود. بنابراین، نتایج پژوهش حاضر همسو با یافته‌های مطالعات کوهن و همکاران (۲۰۰۶) و کاسوی و همکاران (۲۰۰۰) است و با تکرار ساختار چند عاملی فهرست مقابله در والدین کودکان عادی و استثنایی نیز، از ماهیت چندبعدی سازه سبک‌های مقابله حمایت مناسبی به عمل آورد.

در پژوهش حاضر، نتایج روایی عاملی اکتشافی فهرست مذکور نشان داد که در هر دو گروه، تمامی سؤال‌ها به غیر از سؤال ۱۷- بر نقاط ضعف خود تمرکز و به آن‌ها فکر می‌کنم- مطابق با نسخه اصلی روی عامل‌های چندگانه بار گرفت. در حالی که در مطالعات کوهن و همکاران (۲۰۰۶) و اندلر و پارکر (۱۹۹۹) سؤال ۱۷ روی عامل هیجان‌مداری بار گرفته بود، در پژوهش حاضر، سؤال مزبور روی عامل مسئله‌مداری بار گرفت. شاید دلیل این یافته مغایر این باشد که در بین نمونه ایرانی، اندیشیدن درباره نقاط ضعف، یکی از مراحل مهم مواجهه مسئله‌مدار با موقعیت‌های تنیدگی‌زا است. بنابراین، نتایج نشان می‌دهد که در بین نمونه ایرانی، اندیشیدن به نقاط ضعف وسیله کاهش و تسکین تجارب هیجانی نیست بلکه، زمینه را برای حل مسئله مدار موقعیت تنیدگی‌زا فراهم می‌آورد.

تشابه ساختار عاملی فهرست مقابله، در پژوهش حاضر و پژوهش کوهن و همکاران (۲۰۰۶) نشان می‌دهد ساختار زیربنایی اصلی و ساز و کارهای علی نظری شیوه ترجیحی مواجهه با موقعیت‌های تنیدگی‌زا در گروه‌های مختلف و در بافت‌های فرهنگی متفاوت، از اصولی کلی پیروی می‌کند. البته، مقایسه سطوح متفاوت استفاده از روش‌های چندگانه در مواجهه با موقعیت‌های تنیدگی‌زا در گروه‌های فرهنگی مختلف، بیانگر می‌کند شدت استفاده از روش‌های مختلف در مواجهه با رخداد‌های تنیدگی‌زا در بافت‌ها و گروه‌های متفاوت، متمایز است. بنابراین، با وجود این تشابه، بررسی آن در گروه‌های مختلف یک اولویت پژوهشی با اهمیت تلقی می‌شود. علاوه بر این، دلیل دیگر تشابه ساختار عاملی فهرست مقابله در جمعیت‌های مختلف آن است که مفهوم سبک مقابله به روش‌های ترجیحی افراد در مواجهه با رخداد‌های تنیدگی‌زا و مدیریت این

رخدادها اشاره می‌کند. به بیان دیگر، همسو با پیشنهاد گلانز و شواتز^۱ (۲۰۰۸) سبک مقابله با وقایع تنیدگی‌زا یک ویژگی صفتی قلمداد می‌شود، که در پیش‌بینی الگوهای رفتاری افراد، بر نقش عوامل بافتی تأثیرگذار است. بنابراین، یکی دیگر از دلایل تشابه ساختاری فهرست مقابله در بافت‌های مختلف آن است که صفات شخصیتی، عناصر بافتی را در می‌نوردند. بی‌شک، نتایج قطعی‌تر درباره تکرار ساختار عاملی فهرست مقابله در دو گروه بزرگسال ایرانی، شواهد لازم برای تأکید بر عدم وجود تفاوت‌های فرهنگی چشمگیر در ساختار عاملی فهرست مزبور را در بافت مطالعاتی تنیدگی والدینی فراهم آورد. لازاروس^۲ (۲۰۰۶) با تأکید بر رویکرد موقعیت‌محور و شک درباره رویکرد صفات خاطرنشان می‌سازد که افراد در مواجهه با موقعیت‌های تنیدگی‌زا از الگوهای مقابله‌ای باثبات و پایداری استفاده نمی‌کنند. در مقابل، برخی از پژوهشگران با تأکید بر این موضوع که عده‌ای از افراد در مواجهه با موقعیت‌های تنیدگی‌زا بیشتر از اشکال ویژه راهبردهای مقابله‌ای استفاده می‌کنند، در مطالعه راهبردهای مقابله‌ای افراد در مواجهه با موقعیت‌های تنیدگی‌زا، حمایت تجربی لازم را از دیدگاه صفات به‌عمل آوردند (سیمیر، ۲۰۰۷).

سیمیر (۲۰۰۷) نشان داد که روان‌رنجورخویی به‌طور باثباتی با روش‌های غیرانطباقی مقابله رابطه دارد و افراد با روان‌رنجورخویی بالا در مواجهه با موقعیت‌های تنیدگی‌زا بیشتر از روش‌های مقابله غیرانطباقی و در پاسخ به موقعیت‌های با سطوح تنیدگی‌زایی کم نیز از راهبردهای هیجان‌مدار استفاده می‌کنند. در مطالعه سالس و مارتین^۳ (۲۰۰۵) افراد با روان‌رنجورخویی بالا در مقایسه با افراد با روان‌رنجورخویی پایین، انباشت^۴ خُلُق منفی از یک روزبه‌روز دیگر را بیشتر و نیز نیز دشواری‌های بیشتری را به دلیل عدم برخورداری از ویژگی «خوگیری»^۵ در مواجهه با موقعیت‌های تنیدگی‌زای مشابه گزارش کردند.

لازم است یافته‌های پژوهش حاضر در بافت محدودیت‌های آن تفسیر و تعمیم داده شود. نخست آن‌که، این مطالعه نیز مانند بسیاری از مطالعات دیگر به دلیل استفاده از ابزارهای خودگزارش‌دهی به‌جای مطالعه رفتار واقعی ممکن است شرکت‌کنندگان را در پاسخ به سؤال‌ها به استفاده از شیوه‌هایی ترغیب کند که مبتنی بر کسب تأیید اجتماعی و اجتناب از بدنامی مربوط به عدم کفایت فردی. باشد به بیان دیگر، به‌منظور تأیید مقیاس‌های خودگزارش‌دهی از مشاهده رفتاری و شاخص‌های بالینی استفاده نشد. دوم، با توجه به آن‌که گروه نمونه پژوهش حاضر را پدران و مادران کودکان عادی و استثنایی تشکیل دادند، آزمون روایی بین‌جنسی

1. Glanz & Schwartz
2. Lazarus
3. Martin
4. spillover
5. habituation

روایی‌عاملی و تغییرناپذیری اندازه‌گیری نسخه کوتاه فهرست ...

فهرست مقابله، از نظر پژوهشگران مطالعه حاضر دورماند. در مجموع، پژوهش حاضر در قلمرو مطالعات موجود درباره روش‌های مواجهه ترجیحی با تجارب تنیدگی‌زای وابسته به نقش والدینی در گروه‌های فرهنگی مختلف، «مکمل» و «بسط‌دهنده» تلقی می‌شود. یافته‌های اخیر شواهد تجربی تازه‌ای درباره روایی‌عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه کوتاه فهرست مقابله در بین نمونه‌های بزرگسال دارای کودکان عادی و استثنایی فراهم آورد و می‌تواند برای پژوهشگران علاقه‌مند به مطالعه نقش سبک‌های مقابله با تنیدگی در بین والدین دارای کودکان عادی و استثنایی، ابزار مفیدی باشد.

به بیان دیگر، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که والدین در مواجهه با رخداد‌های تنیدگی‌زای وابسته به نقش خود، از سه الگوی هیجان‌مدار، مسئله‌مدار و اجتنابی استفاده می‌کنند. برخی شواهد تجربی نشان داده‌اند که اشکال چندگانه مواجهه با عوامل تنیدگی‌زای وابسته به نقش والدینی در پیش‌بینی سطوح متمایز سازگاری آن‌ها مؤثرند (پوتی و انگرام، ۲۰۰۸). بر این اساس، با توجه به کاربردپذیری فهرست مقابله در طرح برنامه‌های مداخله‌ای مدیریت تنیدگی در بین گروه‌های مختلف والدین، مطالعه روان‌سنجی مقابله، از لحاظ کاربردی، حائز اهمیت فراوانی است. بنابراین، مطالعه الگوی تغییر پسایندهای چندگانه مواجهه با تجارب تنیدگی‌زا در بین والدین مانند سلامت روان‌شناختی، سلامت جسمانی و افزایش اثربخشی در تجربه نقش والدینی، به مثابه نتیجه آموزش روش‌های انطباقی و سازش یافته مواجهه با عوامل تنیدگی‌زا به آن‌ها، یکی از مهم‌ترین الویت‌های پژوهشی فراروی پژوهشگران قلمداد می‌شود.

منابع

شکری، امید. (۱۳۸۸). مقایسه الگوی روابط علی پیشایندها و پسایندهای استرس تحصیلی دانشجویان دختر و پسر در پارادایم‌های فرهنگی فردگرا و جمع‌گرا. رساله دکتری. رشته روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم تهران.

شکری، امید، تقی‌لو، صادق، گراوند، فریبرز، پاییزی، مریم، مولایی، محمد، عبدا...پور، محمدآزاد، و اکبری، هادی. (۱۳۸۷). ساختار عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی پرسشنامه مقابله با موقعیت‌های استرس‌زا. فصلنامه تازه‌های علوم شناختی، سال ۱۰، ۳(۳۹): ۲۲-۳۳.

Abbeduto, L., Seltzer, M. M., Shattuck, P., Krauss, M. W., Orsmond, G., & Murphy, M. M. (2004). Psychological well-being and coping in mothers of youths with autism, Down syndrome, or Fragile X syndrome. *American Journal on Mental Retardation*, 109(3): 237-254.

Baker-Ericzen, M. J., Brookman-Frazee, L., & Stahmer, A. (2005). Stress levels and adaptability in parents of toddlers with and without autism spectrum disorders. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 30: 194-204.

- Byrne, B. M. (2001). *Structural Equation Modeling with AMOS*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cohan, S. L., Jang, K. L., & Stien, M. B. (2006). Confirmatory factor analysis of a short form of the coping inventory for stressful situations. *Journal of Clinical Psychology*, 62(3):273-283.
- Cook, S. W., & Heppner, P. P. (1997). A psychometric study of three coping measures. *Educational and Psychological Measurement*, 57(6): 906-923.
- Cosway, R., Endler, N. S., Sadler, A. J., & Deary, I. J. (2000). The coping inventory for stressful situations: factorial structure and associations with personality traits and psychological health. *Journal of Applied Biobehavioral Research*, 5(2): 121-143.
- Dunn, M. E., Burbine, T., Bowers, C. A., & Tantleff-Dunn, S. (2001). Moderators of stress in parents of children with autism. *Community Mental Health Journal*, 37(1): 39-52.
- Endler, N. S., & Parker, J. D. A. (1999). *Coping Inventory for Stressful Situations (CISS): Manual (Second ed.)*. Toronto: Multi-Health Systems.
- Endler, N. S., & Parker, J. D. A. (1990). Multidimensional assessment of coping: a critical evaluation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(5): 844-854.
- Glanz, K., & Schwartz, M. D. (2008). Stress, coping and health behavior. In: K. Glanz, B. K. Rimer & K. Viswanath, (Eds.), *Health Behavior and Health Education: Theory, Research and Practice*. (pp. 211-236) Jossey-Bass: Wiley.
- Halamandaris, K. F., & Power, K.G. (1999). Individual differences, Social support and coping with the examination stress: A study of the psychosocial and academic adjustment of first year home students. *Personality and Individual Differences*, 26(4): 665-685.
- John, O. P., & Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality theory and research* (pp. 102-138). New York: Guilford Press.
- Keller, D., & Honig, A. S. (2004). Maternal and paternal stress in families with school-aged children with disabilities. *American Journal of Orthopsychiatry*, 74 (3): 337-348.
- Lazarus, R.S. (2006). *Stress and Emotion: A new synthesis*. New York: Springer.
- McWilliams, L. A., Cox, B. J., & Enns, M. W. (2003). Use of the Coping Inventory for Stressful Situations in a clinically depressed sample: factor structure, personality correlates and prediction of distress. *Journal of Clinical Psychology*, 59(4): 423-437.
- Mitchell, S. J., Hilliard, M. E., Mednick, L., Henderson, C., Cogen, F. R., & Streisand, R. (2009). Stress among fathers of young children with type 1 diabetes. *Families, Systems, & Health*, 27(4): 314-327.
- Pottie, C. G., & Ingram, K. M. (2008). Daily stress, coping, and well-being in parents of children with autism: A Multilevel modeling approach. *Journal of Family Psychology*, 22(6): 855-864.
- Rafnsson, F. D., Sarmi, J., Windle, M., Mears, S. A., & Endler, N. S. (2006). Factor structure and psychometric characteristics of the Icelandic version of the coping

روایی‌عاملی و تغییرناپذیری اندازه‌گیری نسخه کوتاه فهرست ...

- inventory for stressful situation (CISS). *Personality and Individual Differences*, 40(6): 1247-1258.
- Rammstedt, B., & John, O. P. (2007). Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German. *Journal of Research in Personality*, 41(1): 203-212.
- Seltzer, M. M., Floyd, F. J., Greenberg, J. S., & Hong, J. (2004). Accommodative coping and well-being of midlife parents of children with mental health problems or developmental disabilities. *American Journal of Orthopsychiatry*, 74(2): 187-195.
- Semmer, N. K. (2006). Personality, stress and coping. In M. E. Vollrath (Ed.), *Handbook of Personality and Health*, (pp. 73-114) John Wiley & Sons.
- Spratt, E. G., Saylor, C. F., & Macias, M. M. (2007). Assessing parenting stress in multiple samples of children with special needs (CSN). *Families, Systems, & Health*, 25 (4): 435-449.
- Suls, J., & Martin, R. (2005). The daily life of the garden-variety neurotic: Reactivity, stressors exposure, mood spillover, and maladaptive coping. *Journal of Personality*, 73: 1-25.
- White, M. M., Chaney, J. M., Mullins, L. L., Wagner, J. L., Hommel, K. A., Andrews, N. R., & Jarvis, J. N. (2005). Children's perceived illness uncertainty as a moderator in the parent-child distress relation in Juvenile Rheumatic diseases. *Rehabilitation Psychology*, 50(3): 224-231.
- Zaidman-Zait, A. (2008). Everyday problems and stress faced by parents of children with Cochlear implants. *Rehabilitation Psychology*, 53(2): 139-152.

الف. نسخه کوتاه فهرست پنج عامل بزرگ

این پرسشنامه شامل ویژگی‌هایی است که ممکن است در مورد شما مصداق داشته یا نداشته باشد؛ لطفاً موافقت یا عدم موافقت خود را با مشخص کردن یکی از گزینه‌ها مشخص نمایید.

کاملاً موافق	تا حدودی موافق	نه موافق به مخالف	تا حدودی مخالف	کاملاً مخالف	من خودم را به عنوان کسی می بینم که ...
					۱- تمایل دارد دیگران را خطا کار بداند.
					۲- کار را به‌طور کامل انجام می‌دهد.
					۳- خوددار است.
					۴- آرام است و فشار روانی را به‌خوبی کنترل می‌کند.
					۵- قدرت تخیل فعال دارد.
					۶- معمولاً به دیگران اعتماد می‌کند.
					۷- از تنبلی بدش نمی‌آید.
					۸- معاشرتی و اجتماعی است.
					۹- به‌راحتی عصبی می‌شود.
					۱۰- علایق هنری کمی دارد.

ب. نسخه کوتاه فهرست مقابله با موقعیت‌های تنیدگی‌زا

لطفاً مشخص کنید شما در برخورد با موقعیت‌های فشارزا، تا چه حد فعالیت‌های مطرح شده زیر را به کار می‌برید.

بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	اغلب، هنگام مواجهه با موقعیت فشارزا ...
					۱. روی مسئله متمرکز می‌شوم و با دقت فکر می‌کنم که چگونه آن را حل نمایم.
					۲. خودم را به‌خاطر قرار گرفتن در چنین موقعیتی سرزنش می‌کنم.
					۳. ابتدا چیزهایی را که برایم مهم‌تر است مشخص می‌کنم و سپس به انجام آن‌ها می‌پردازم.
					۴. با یک غذای دلخواه یا خوراکی به خودم پاداش می‌دهم.
					۵. از این‌که مبادا نتوانم با مسئله مقابله نمایم، مضطرب می‌شوم.
					۶. در مورد روشی که به کمک آن مسائل مشابه را حل نموده‌ام، فکر می‌کنم.
					۷. از این‌که در مورد این واقعیت بیش از حد هیجانی بوده‌ام، خودم را سرزنش می‌کنم.
					۸. برای صرف غذا یا یک خوراکی، بیرون می‌روم.
					۹. برای خودم چیزی خرید می‌کنم.
					۱۰. خودم را به‌خاطر ندانم کاری سرزنش می‌کنم.
					۱۱. ابتدا سعی می‌کنم موقعیت فشارزا را درک کنم.
					۱۲. بلافاصله برای انتخاب یک روش مناسب برای مقابله با موقعیت فشارزا اقدام می‌کنم.
					۱۳. درباره آنچه اتفاق افتاده فکر می‌کنم و از اشتباهاتم پند می‌گیرم.
					۱۴. آرزو می‌کنم که کاش می‌توانستم آنچه را که اتفاق افتاده عوض کنم یا احساس خود را نسبت به آن تغییر دهم.
					۱۵. به ملاقات یک دوست می‌روم.
					۱۶. وقتم را با فرد خاصی می‌گذرانم.
					۱۷. روی نقاط ضعف خود تمرکز و به آن‌ها فکر می‌کنم.
					۱۸. قبل از هر واکنشی، مسئله را تجزیه و تحلیل می‌کنم.
					۱۹. به یک دوست تلفن می‌زنم.
					۲۰. عصبانی می‌شوم.
					۲۱. فرصتی را ایجاد می‌کنم و برای مدتی از موقعیت دور می‌شوم.